

Motion till riksdagen 2024/25:3279

av Rasmus Ling m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2024/25:51 Hemlig dataavläsning mot allvarliga brott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen om hemlig dataavläsning mot allvarliga brott ska tidsbegränsas till ytterligare fem år och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överskottsinformation och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förstärkning av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en samlad översyn av hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sedan 2020 har de brottsbekämpande myndigheterna, genom en tidsbegränsad lagstiftning, fått använda tvångsmedlet hemlig dataavläsning vid misstankar om allvarlig brottslighet. Lagen infördes i syfte att behålla och stärka de brottsbekämpande myndigheternas förmåga att avlyssna och övervaka personer som är misstänkta för eller förväntas begå brott.

När Miljöpartiet satt i regering bedömde vi att lagen om hemlig dataavläsning skulle utgöra ett viktigt verktyg för att kunna utreda, lagföra och bekämpa grova brott. Samtidigt innebar tvångsmedlet en ny utredningsmetod med uppenbara risker för den personliga integriteten. Därav tidsbegränsades lagen till fem år så att behovet av och proportionaliteten med lagen skulle kunna utvärderas och analyseras i ett senare skede. Den tidsbegränsade lagstiftningen har fyllt ett viktigt syfte som fortsatt bör värnas, liksom rättssäkerhetsgarantier kring hur och när lagen används. Miljöpartiet vill också att regeringen gör en samlad översyn av hur hemliga tvångsmedel ska kunna användas.

Miljöpartiet vill ha en ny tidsbegränsad lagstiftning i väntan på en samlad översyn

Miljöpartiet delar regeringens bedömning att det fortfarande finns ett behov av hemlig dataavläsning i brottsbekämpningen, det bekräftas också av t.ex. Polismyndigheten, Tullverket och Brottsoffermyndigheten. Vi är däremot kritiska till regeringens förslag om att göra lagen om hemlig dataavläsning permanent. I likhet med Lagrådet, ser vi inte att det skulle innebära några nackdelar för brottsbekämpningen om den tillfälliga lagen förlängdes. Tvärtom skulle en tidsbegränsad lagstiftning innebära att en samlad översyn hinner vidtas, med en ny sammanhållen lagstiftning för alla hemliga tvångsmedel, eller rentav för alla tvångsmedel.

Det är beklagligt att regeringen inte tagit hänsyn till de relevanta argument som Lagrådet, men även en del remissinstanser, lyfter för att påtala nackdelarna med en permanent lagstiftning. Sveriges advokatsamfund menar att den utvärdering som gjorts av lagstiftningen visar att nyttan och effektiviteten av tvångsmedlet varit begränsad, varpå det finns goda skäl att förlänga den tillfälliga lagen. Brottsförebyggande rådet anser att det inte ens finns ett tillräckligt robust underlag för att möjliggöra en analys av nyttan av det tidsbegränsade tvångsmedlet. Civil Rights Defenders påpekar att en samlad översyn bör göras innan befintlig lagstiftning görs permanent. Miljöpartiet delar dessa betänkligheter och menar att regeringen inte ger tillräckligt goda argument för varför den tillfälliga lagstiftningen kan förlängas, i stället för att permanentas.

Regleringen av överskottsinformation bör vara kvar

Regeringen föreslår att regleringen av användandet av överskottsinformation i princip ska tas bort. Miljöpartiet menar att det finns ett behov av att ha en fortsatt reglering av överskottsinformation. Det är inte rimligt att information om brott med låga straffvärden som upptäcks vid så pass ingripande åtgärder som användande av hemliga tvångsmedel ska användas. Regeringens förslag riskerar att medföra betydande risker för enskildas rättigheter samtidigt som det finns stora tveksamheter kring hur en så ingripande åtgärd kan vara proportionerlig. Det kan dessutom inte anses rättssäkert att åklagare ska få besluta om vilken överskottsinformation som ska få användas i annat ändamål, utan några begränsningar. Även JO framhåller att förslaget innebär särskilda risker och efterfrågar en mer rättssäker reglering, inte minst mot bakgrund av att hemlig dataavläsning kan ge upphov till en mycket stor mängd överskottsinformation. Regeringen borde, åtminstone, tydliggöra i lag vilka typer av uppgifter som får lämnas och för vilka syften. Hanteringen av överskottsinformation bör regleras inom ramen för den samlade översynen.

Det behövs en förstärkning av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden

Som en följd av att trösklarna sänkts för användande av hemliga tvångsmedel, och att det nu också sker i preventivt syfte, så har arbetsbelastningen för tillsynsmyndigheten Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (Sin) ökat kraftigt de senaste åren. Detta redogjordes bl.a. för då Sin besökte justitieutskottet i november 2024. Miljöpartiet menar att Sin behöver förstärkas, såväl resursmässigt som befogenhetsmässigt. När

hemliga tvångsmedel, inklusive hemlig dataavläsning, används i större omfattning, så behöver Sin ha goda möjligheter att bedriva tillsyn, så att det inte sker tvångsmedelsanvändning på felaktiga grunder. Vidare bör, som Miljöpartiet tidigare anfört, regelverket göras om, så att en enskild som blivit föremål för hemliga tvångsmedel inklusive hemlig dataavläsning ska få veta detta i efterhand även om det gått lång tid.

Det behövs en samlad översyn

När det gäller hemliga tvångsmedel har det skett ett stort antal lagändringar under de senaste åren. Regelverket är i dag så omfattande och komplicerat att det är svårt att få en uppfattning av vilket intrång den samlade lagstiftningen innebär för den personliga integriteten. Mot den bakgrunden anser Miljöpartiet, i likhet med bl.a. Lagrådet, Civil Rights Defenders, Centrum för rättvisa, Integritetsmyndigheten, Stockholms tingsrätt och Svea hovrätt, att regeringen bör göra en samlad översyn av hur hemliga tvångsmedel ska kunna användas.

Lagrådet framhåller bl.a. att de senaste årens ändringar i bestämmelserna om hemliga tvångsmedel har inneburit att det samlade regelverket blivit väldigt komplicerat. Enligt Lagrådet har det blivit svårt att överblicka lagstiftningen på området och omfattningen av de intrång i den enskildes personliga integritet. Vi delar denna uppfattning.

Det är positivt att regeringen ser behovet av en översyn av regleringen om hemliga tvångsmedel. Vi uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med besked om när och hur en sådan översyn ska genomföras. Vi anser också att underrättelseskyldigheten bör ingå i en sådan översyn.

Rasmus Ling (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)